

A DEMOKRÁCIA SZÍNE ÉS VISSZÁJA

Nem is tudom, illik-e ilyesméről beszélni. Legbensőbb magánügyekről, legmélyebben lapuló érzésekről. Más talán hallgatna vele, röstellené. De az írogató ember mindent kikotyog. Azt hiszi, másnak is éppen olyan fontos, mint magának.

Szóval úgy kezdődött, hogy...

1

...kávét és konyakot tettek az asztalra. Ültem a nagy, meggypiros fotelben. Sokszor jártam már abban a hivatalszobában. Otthonos voltam, egy barátom dolgozik benne. Máskor akár a lábam magam alá húzhattam volna, akár lustán elnyúlhattam volna, most ez a kávé meg ez a konyak valahogyan hivatalossá tette a levegőt. Volt már ugyan más esetben is ital az asztalon, meg biztatás is, hogy: „No, mit szólna ehhez a falusi pálinkához!” — de az más volt. Akkor a titkárnő nem jött be, nem hivataloskodott, s a beszédet is mindjárt szálán kezdtük. „Arról volna szó, hogy...” Most meg csak ültünk, vártunk a másik két pohár gazdáiára.

Én nem szeretem, ha ilyen szertartásosan fogadnak. A konyakkal és a kávéval pedig egyenesen gyanakvó vagyok már. Párszor, mikor ilven bevezetéssel lendültek neki a mondanivalónak, mindig az volt a vége: „Tudjuk, hogy nagy munka, fizetni sem tudunk érte, de gondoljuk, te megérted, miről van szó...” A másik lehetséges eset pedig: „Hát ezt akartuk mondani, elvtárs! Vegye ezt nagyon komoly figyelemzetésnek!”

Mіндеgy, majd kiderül.

Jó ismerősöm, egy énekes kopogott és dugta be a fejét, de mindjárt vissza is húzódott. „Bocsánat..., látom, tárgyalnak...” „Csak tessék..., tessék... Egy ügyben leszünk mindnvaian.”

Akkor valami kulturális munka lesz — gondoltam magamban. Egy énekes meg egy újságíró... Vaion milyen műfaj kerekedik ebből? Legjobb esetben is tragikomikus musical. Megfagyott gyermek..., álrühába öltözött turista..., összekevert ikrek... Egyszer már írtam valami keretjátékot egy műsorhoz, amúgy népfrentmunkában. Hóbiáért basával, hátha most is ilyesmi kell. H. és R. elvtársakat emlegették, őket vártuk, ez lesz hát az!

Megjöttek. Csak úgy átutazóban, mint akik a másik vonatra várnak, nem is ültek le, csak féligformán. Kevergetni kezdtük a kávé, néztünk egymásra, beszélünk erről, arról, mígnem kilyukadt a zsák.

„Hát, elvtársak, arról lenne szó, hogy most lesznek, ugye, a választások... A Hazafias Népfrent naev gonddal, nagyon sok fejtöréssel, rengeteg konzultáció után összeállította a jelöltek listáját... Kereken és röviden: titeket is jelölni szeretnék a városi tanácsba...”

Ránéztem az énekes barátomra. Mozgott az ádámscutkáia. Pirosodott, melegedett. Néztem, néztem, s láttam: most valahogyan éppen ilven lehetek én is. Úgy éreztem magam, mintha gondtalan séta közben egyszeriben a vállamra nyomtak volna egy sószsákot. Csönd telepedett közénk. Azt hiszem, egyikünk sem ádta még, miként kell ilvenkor viselkedni. Jó lett volna valami magabiztos mosoly, vagy egy kis kölcsönvett közöny, hogy ne legyen olyan hosszú a csönd, ne legyen olyan fagyos vagy ünnepélyes a pillanat. Mit lehet vagy mit kell ilyenkor mondani? „Nagyon örülök, elvtársak, köszönöm a bizalmat, majd munkával fogom igazolni?” — túl közönséges és szokványos. „Nem gondoltátok tí ezt meg kellőképpen... Annvi alkalmas ember van...” — ez meg akár szerénytelenségnek is tűnhetnék. Lehet, hogy még most is ott ülénk, ha nem sürgettek volna bennünket. „Mi hát a véleményetek?”

Szerencsére szólt az énekes. „Hogy is mondjam?... Szóval én nem vagyok párttag... Beleszámítottátok ezt is?” „Tanácsról van szó, tanácsról és népfrent-ről...” „Nagyon megtisztelő... ezt mondhatom csak. Nagyon megtisztelő. Persze, nem tudom, mit szólnak majd ehhez a választók...” „Gondoljuk és reméljük, hogy egyetértenek. Ismert, népszerű ember vagy, becsületes ember vagy, más nindőségben is sokat tettél már a közösségért...” „Jó, legyen..., ha ők is áldásukat adják rá, szívesen dolgozom majd a tanácsban..., és még egyszer köszönöm...”

Most már rajtam volt a sor. Nem is szólítottak, csak felém fordultak. „Néz-zétek, elvtársak, én már annyit írtam arról, hogy milyen érzés közszolgának lenni, annyi tanácsstag portréját megrajzoltam, annyi tanácslelésről tudósítottam, most mégis zavarban vagyok. Engedjétek el a szavakat! Elvállalom...” Magamban ugyan forgattam még a gondolatot. Ha pénz járna érte, akkor mondhatnám, hogy keressenek mást, van nekem munkám és gondom elég, de így... Munka és megbízatás jár vele, sok gond és némi tisztesség — ezek az erkölcsi nyomatékok. Szeretném látni azt az embert, aki másként tenne a helyemben!

Megittuk a pohárka konyakot, és viccelődni kezdtünk. „Persze, persze, a választók majd megmondják, hogy kelletek-e nekik...” „A nép szigorú munkacső...” „Majd megtanuljátok...”, annyit máris jó tudni: ez nem díszpolgárság! Ha este tizenegykor csönget a választópolgár, hogy csőrepedés van a Szivárvány utcában, szaladni kell! Máskor állandó bizottsági ülés, harmadszor kötetnyi előterjesztés, amiről tanácsülésem dönteni kell...” „Abcúg! Abcúg! — ezt is megkaphatjátok. Ilyen a demokrácia. Hogy mi most itt ülünk és erről beszélgetünk, ez a színe. Ha rosszul számoltunk, az a visszaja!”

Hogy én is mondjak valami vicceset, Boccaccio egyik anekdotájába kezdtem. Tudják, abba, amelyiknek az a poénja, hogy „kivülről tényleg úgy látszik”. Célszerűen mondtam, mert úgy éreztem, most valóban megfordulhat az ábra. Tizenöt éve kezembem a toll, s hányszor leírtam: „Mert a tanács...” „Bezzeg a tanács...!” „Erre van pénze a tanácsnak?” Mondtam is végül: „Ha netalántán megválasztanának, ezt az állampolgári jogot sajnálom legjobban. Kérdézből kérdezettnek lenni... Mit csinálnak maguk ott a torony alatt? Miért nem intézkednek?”

Még egy-két forrás: név, lakcím, anyja neve... — aztán elbúcsúztunk. „Holnapra írjatok egy rövid életrajzot! Menjete el a kozmetikushoz, utána csináltassatok két-három darab fényképet, hogy ha megválasztanának benneteket, csinosak legyetek az igazolványban!”

Leértünk a térre, bámultunk egymásra. Mi ketten majd ott, a városi „államhatalomban”... „Gondoltad ezt?” „Nem, nem gondoltam” „De ha már így van, mégis jólesik az embernek...” „Igen, igen... Hogy gondolnak rá... Hogy észreveszik: tett már valamit a közösségért...”

Aztán elváltunk...

2

...s magam kezdtem szőni a gondolatok hálóját. Az ördögbe is: én sohasem akartam lenni semmi. Lettem, ami lettem, vagyok, ami vagyok, de életemben nem gondoltam még arra, hogy ilyen vagy olyan testületnek tagja legyek, ilyen vagy olyan társadalmi rangot, megbízatást elérjek. Az újságírónépség egyébként is olyan fajta, hogy nem kalapolja különösen a funkciókat, mert nem ismer nagyobb közhivatalt a saját hivatásánál. Tollával egyszerre lehet közönséges halandó és miniszter, panaszos és panaszolt, tanú, bíró és ügyész — egyszóval: minden. A szónok, kétszáz, ötszáz, ezer embernek beszél, amit én el akarok mondani, azt harmincötezer példányban ontja a rotációs gép.

Mint említettem, úgy különösebben sohasem akartam lenni semmi. Azt hiszem, azért is nem értettem, hogyan lesz valakiből valami. Mindig közel voltam a politika, a társadalom „műhelyéhez”, de sohasem sikerült kifürkészni, miként születik a tanácsstag, az országgyűlési képviselő stb. Most majd megtapasztalhatom.

Ez van... — mondaná Rajkin. Ez van, és törd a fejed, mit fogsz csinálni, hogyan fogsz dolgozni!

41-es választókerület... A Csongrádi sugárúttól balra, a nagykörúton kívül... Kiseberek laknak arrafelé, munkások, nyugdíjasok. Ez tetszik nekem. Nyíltszívű, őszinte emberek, nem csomagolják a gondolataikat sztanioalba, sokat próbált, sokat küszködő emberek. Biztosan szót fogok velük érteni. Holnap el is megyek arra, jobban körülnézek, hogyan élnek, laknak, mire van szükségük, milyen az útjuk, a boltjuk, a kútjuk, a házuk... Azután majd, ha tényleg úgy fordulna, bekopogtatok hozzájuk: mi a gond? Kell nekik a szószóló, eléggé kiesnek a figyelemből. Hét-nyolcszáz választópolgár lakik ott, mondjuk, fele annyi család, négy esztendő alatt talán mind meg is lehetne látogatni. Egy-egy szabad délutánra öt-hat családot, az annyi mint... Szóval ez sem lehetetlen. S ezekből a látogatásokból nemcsak interpelláció születhet, hanem egy-egy izgalmas riport vagy novella is.

Ez mindenesetre másnak ígérkezik, mint úgy általában harcolni vagy kibicelni. Ez a hét-nyolcszáz választó nem azt várja majd, hogy általános vagy tipizálható társadalmi problémákat feszegetsek, hanem az ő dolgaikat képviseljem,

intézzem, szorgalmazzam. Az egészen belül erre a részre különösen nyíljon rá a szemem! Persze, ez nem olyan egyszerű! Te szentséges isten! Biztosan jönnek majd lakásügyekkel is! Esetleg elhívják, nézzem meg, milyen lyukban laknak, hány kérvényük fekszik, hogyan támasztották fel a mennyezetet... Mászor öregek keresnek majd, hogy becsapták őket, nem tartják be az eltartási szerződést... Kétnapos majnyeret kínál a boltos... S lesz, amikor munkára kell őket szólítani: toldjuk meg, emberek, a tanács pénzét egy ásonyével, két-három délutánnal!

Érdekes, hogy az ember mennyi romantikát is talál ebben ilyenkor. Mondjuk, vízvezetéknek ásunk majd árkot egy szombat délután. Keresek egy rossz nadrágot, valaki ad majd ott egy lapátot a Tündér utcában, s milyen emberi közelségbe lehet kerülni ott az árok padkáján! Már csak a mozgás kedvéért is megérné. És az emberek közben kinyílnak, beszélnek, „káderezik” a politikát, a rendszert, mondják, ami tetszik nekik, és amitől viszket a hátuk; közvetlenül bele lehet szagolni a közvéleménybe!

Azután mindjárt lekopogtam az életrajzot, és megcsináltattam a fényképeket. Tanácstagnak éreztem magamat. Szerettem volna, ha máris jön hozzám valaki, kér, követel, panaszodik. A demokrácia visszájára nem is gondoltam. Az eszembe sem jutott, hogy...

3

...nem választanak meg? Miért ne jelölnének és miért ne választanának? Tizenöt éve élek ebben a városban. Tizenöt éve hordja a postás a házukba azt is, amit én írok. Igazán mindent tudhatnak rólam. Az újságíró minden gondolatát, aggodalmát és örömét kibeszéli. És a népfront azt mondja: „Mi ezt az embert ajánljuk a jelölő gyűlésnek... ezért meg ezért...” Nem kérni megyek hozzájuk, hanem dolgozni, segíteni.

A kollégák állandóan ezzel molesztáltak. „Demokrácia van, édesapám! Éppen tegnap írta a lapunk, hogy jól körülnézik ám a jelölteket!” „Ha az csak úgy menne! Kijön a szerkesztő úr, életében először megmutatja magát az isteni népnek, és az azt mondja: vivát!” „Elég csak egy hőszemcse, hogy lavinává dagadjon!” „Julius Caesar, harmadik felvonás...” „Az más lenne, ha csapra ütnél egy hordót! Akkor jó korteseid lennénk!” „Íme, egy újságíró bevonul a városatyák közé, az államhatalomba!”

Jókat neveltünk. Nem csalán volt ez, nem csípett. Inkább simogatott is kicsit a gondolat, hogy nahát, ezt is megértük: egy újságíró jelölnek! „Viszik a hóhért akasztani!” — és a „hóhér” mosolyog hozzá. Egyszer szabadkozik, hogy ő nem akarta, de ha már így adódott, hát mi mást lehetne tenni; máskor meg fogadkozik, hogy mi mindent dolgozik majd azért a körzetért. A házban mindenesetre úgy lett a dologból. Ahogy közeledett a jelölő gyűlés, ahogy sokasodtak az újságban a választással kapcsolatos cikkek, tudósítások, a belső izgalom is fokozódott.

Azon a délutánon pedig egymásnak adták a kollégák a szobám kilincset. „Beszélj majd a lakáshelyzetről is, az nagyon érdekli az embereket!” „Mondd el, hogy milyen sok panaszos dolgot elintéztél a lap a lakosságnak eddig is, hát még ezután, ha egyikünknek ez szigorúan dolga lesz hivatalból is...” „Érzelmesen beszélj, de ne legyen hordóízű!” „Megyünk testületileg, meglessük, hogy fogad a nép”. És tényleg jöttek. Én illetlennek tartottam volna korán odamenni, még majd azt hinné valaki, jaj, de lesem az alkalmat. S mire odaértem az iskolába, ahol két tantermet is összenyitottak, jó néhányan már ott voltak a kollégák közül. Szállingóztak a választók is. Először csak egyesével, aztán csoportosan. Végül székeket kellett még a termekbe hozni. Százötven, százhatvan, százhetven... Ennyi ember előtt beszélni! Nyugi, nyugi!

Ismerősöket kerestem a tömegben. Csak mögöttem voltak, a kollégák, s néhány ember a tanácstól, a népfronttól — más senki. A formaságok után az elnök beszélni kezdett. „Tisztelt választópolgárok! Jelölő gyűlésünknek két napirendi pontja van: szavazni afölött, hogy csatlakozunk-e a mi képviselői választókerületünkben jelölt L. M.-né parlamenti jelöléséhez, és jelölteket állítani a városi és a kerületi tanácsba. Fölteszem a kérdést, egyetértenek-e a képviselői jelöléssel?” — Taps, taps, taps... Mosolygó emberek integettek a jelöltnek, aki láthatóan nehezen viseli az ünneplést. Mindenesetre jó előjelnek tekintettem ezt a barátságos hangulatot. S akkor olyan aktus következett, amire nem nagyon volt szabad odafigyelnem: a népfront képviselője rólam beszélt. Kínos az ilyesmi ennyi ember előtt. Ha nagyon dicsérnek, mindig úgy érzem, mintha viszketőport szórtak volna a nyakamba. No, de ennek ez a rendje. Ilyenkor arról kell beszélni, mi az, ami

alkalmassá teszi a jelöltet a bizalomra. Így tett a népfront másik megbízottja is, aki két kerületi tanácstagot javasolt.

S utána következtem én. „Tizenöt perces beszéd arról, hogy milyen fejlődésen ment keresztül Szeged az utóbbi négy évben, s milyen terveink vannak a következő esztendőkre. Ne legyen álmos, unalmas, térj ki személyes dolgokra is, például, hogy mit fogtok csinálni, ha megkapjátok a választók bizalmát!”

Beszélni kezdtem.

„Amikor a Hazafias Népfront felkért arra, hogy vállaljam a jelöltséget, szívesen ráálltam, de azt kérdeztem: s vajon mit szólnak majd hozzá a választók? Ha nem szavaznak rám? És akkor ott azt mondták: ilyen is előfordulhat..., a lakosság ítéletét vállalni kell. Ezt úgy hívják: demokrácia...” Éreztem, hogy jó hangot ütöttem meg. A hallgatóság mosolygott és figyelt. Átsurrantam hát a politikára. És akkor is figyeltek. Egyre jobban belemelegedtem, mert bólogattak és helyeseltek az emberek. Közel esett hozzájuk, amit mondtam.

Már nem is mondtam, hogy „Tisztelt választópolgárok!”, csak ahogy megszoktam: „Eltársak...” S ez is tetszett. Nagyon gondosan ügyeltem minden szóra és minden kifejezésre, legjobb meggyőződésem szerint beszéltem a gondokról is. Nyíltan, világosan, ahogyan azt elvárják. A végén már kivesszett belőlem a tudatos szónok, hiszen el is érzékenyedtem. „Ha Önök is úgy gondolnák, miként a népfront, s Önök is bizalmat szavaznának, jelölt társaim és a magam nevében csak azt mondhatom... De engedjék el a fogadkozást! A szép és nagy szavakat! Szóval: dolgozni akarunk... Osztolni a közös örömeiken, hordani a közös gondokat...”

Sose kaptam még életemben ekkora tapsot. Igaz, megdolgoztam érte. Vizes volt a tenyerem, és átnedvesedett az ingem. Nem az a negyedóra, hiszen volt úgy, hogy két órán át is beszéltem már. Az izzasztott meg, hogy most már itt vagyok, itt a bőröm a demokrácia „vásárán”.

„Tessék, kérem, tessenek hozzászólni a népfront javaslatához! De mondják el azt is, hogy mivel szeretnék majd útra bocsátani a jelölteket!”

Nem múlt az idegességem. Egyik cigarettát szívtam a másik után. Ismerősök jelentkeztek, melegen és pártolóan szóltak mindegyikünkről. „Nyereség lesz a tanácsnak, ha a jelölteket megszavazzák, jól fogják képviselni a választókat, eddig is bebizonyították, hogy a közösségért nagyon sok áldozatra képesek...”

Csak már szavaznának! Olyan furcsa fürdeni ebben a sok szépben, jóban! A taps is sok már! Világos, hogy egyetértenek... No még egynek megadta a szót az elnök, egy széles vállú, energikus embernek... Nem láttam sohasem, biztosan olvasott tőlem valamit... Azt nem gondoltam, hogy fel is szólal valaki, legfőlegbb elfogadnak.

Kettőt előrelépett, aztán elkezdte: „Nálunk, ugye, demokrácia van... Tiszteletben tartjuk a népfront jelöltjeit, bizonyára meggondolták ott is, hogy kiket ajánlanak... De...”

4

„...nem ismerjük a jelöltet... Éppen ezért a következőképpen tesszük meg javaslatunkat, mi, a helybeli lakosság...”

Beccapott a villám. A ferdevállú jóslatok. És újra zúgott a taps! „Úgy van! Úgy van!” Legegyszerűbb lett volna, ha megnyílik alattam a föld. Hiszen már egy másik ember mondta: „Aki itt él közöttünk, itt lakik a környéken, akihez bármikor bekopogtathatunk”. „Úgy van! Úgy van!” Próbáltam úgy tenni, mintha fából lenne az arcom, mintha nekem teljesen mindegy volna. Hiszen valójában mindegy volt azelőtt is. Harmincöt évet éltem meg tanácstagság nélkül, és sose éreztem, hogy ez hiányzott volna nekem. Magamtól sohasem jutott volna eszembe.

„Úgy van! Úgy van!”

Hatalmas szópárbaj közepébe kerültem. Minden oldalról nyújtották a kezüket az emberek.

A faábrázatot mosolygósra változtattam. Nézzetek ide, füttyölök az egészre! Semmi sem múlik ezen az életemben. Esetleg többet olvashatok, több nyugalmam lesz. Békében írhatom a cikkeimet.

„Úgy van! Úgy van!”

Legjobb lenne rátok csapni az ajtót! Itt hagyni az egész gyülekezetet! Ti pedig, akik kitaláltátok, hogy én idejőjyek, süssétek meg az egész demokráciátokat! Mivel szolgáltam én rá, hogy ilyen helyzetbe hozzatok? Kitűnően megvoltam a „sajtópáholyban”.

Szerettem volna leinteni azokat, akik mellettem beszéltek. „Hagyjátok a pokolba! Ne erőltessétek! Én most mindjárt fel fogok állni, és megmondom, hogy

visszalépek... Az elegáns is lenne, meg célszerű is. Én mafla, még azon spekuláltam, hogy mit fogok majd tenni, hogyan fogok dolgozni! Egy frászt!..."

L. M.-né, a képviselőjelölt, régi személyes ismerősöm, belelátott az eszembe. „Hova gondol!” — súgta oda. „Az! Nem szabad! Cserbenhagyna mindenkit! Azokat, akik jelöltnek állították, azokat, akik itt szót kértek maga mellett! És engem is...” „De én nem teszem ki magam ilyesminek! Ezt nem kívánhatja tőlem senki!” „Igenis, elkívánják! S még különben sem szavaztak!” „Nincs értelme...” „Jelöljenek, akit akarnak...” „Végül azt fogják jelölni, akit akarnak, persze...”

Ő is szót kért. Azt hiszem, anyám sem tudna rólam szebben beszélni. De már fáztam, ettől is, s mindentől. Hagyjanak engem innen elmenni! Énrajtam ne gyakorolják a demokráciát! Kettős jelölés? Nem! Nem! Én nem tudtam, mit vállalok! Ne éljenek vissza a jószándékkal! Mi lesz már végre? Mit akar az az ember? Mondja a magát. Először elveket, szép, kerek téziseket, aztán személyes dolgokat. Hogy... „Én ismerem azt az embert!” Honnan? Sose láttam. „Bent is jártam nála a szerkesztőségben”. Lehet. Száz és száz ember megfordul a redakcióban. „És a népfront javaslata mellett állok, mert...” Nicsak! Egy idegen ember. Jól esik, de már megint ezek a túlzások. És különben is, fölösleges itt már minden szó. Teljesen elment minden kedvem. Valósággal belebetegedtem már.

„Akkor szavazzunk!...” — mondta az elnök.

„Nem! Ne még!” — vált ki egy éles asszonyi hang. „Tessék minket megérteni, hogy K.-nét mindenképpen a tanácsba akarjuk... Ez az asszony annyit futott már a mi dolgunkban, hogy nem érezhetjük el másik körzetbe!”

Csak hogy leszálltak rólam! Bánom is én, kit jelölnek és kit választanak, csak én elmehessek már innen. Három napig majd rágondolok még erre az estére, aztán elmetetem a napi munkával, gondol. Egyszer pedig talán majd meg is írom, hogy mi az, mikor az ember bőrén folyik az alku egy százhetven tagú gyűlekezetben! Ők sem tehetnek erről, meg én sem. Tulajdonképpen egy kukk rosszat nem szóltak rólam... Páran „helyi” ember mellett agítálnak és kész. Gyerünk, gyerünk már!...

„Nem is akarjuk elereszteni...”

5

Ha jól meggondolom, igazuk is van ezeknek az embereknek. Van itt a körzetben nem is egy olyan ember, aki évek óta szaladozik a dolgukban, veszekszik értük, minden szabad idejét más bajával tölti. Róluk biztosan tudják, hogy kitűnő képviselőjük lesz, ha rájuk szavaznak. Most mit kísérletezzenek egy új emberrel? Majd nem találják, utána kell menni, a többiek meg ott laknak, egy kútra járnak vizért. Ott van az eleven kapocs, a közvetlen közülük valón keresztül érzik a képviselőtet.

„Igaz, hogy K.-né másik körzetbe költözött, de csak egy utcával esik tőlünk arrébb. Rendben van, ott állítaná jelöltnek a népfront, de mi nem engedjük. Nagyon meg voltunk vele elégedve.”

Óriási dolog, hogy ennyire tudnak harcolni egy emberért! Tiszteletre méltó dolog. Ráadásul ezzel múlni kezdtek a kínjaim. A kerületi tanácsba akarták ez az asszonyt, engem békén hagytak hát. B. bácsin volt a sor, aki most ide csöppent jelöltnek egy másik körzetből, ahol meg minden bizonnyal érte veszekedtek.

„Körzetkiigazítás volt, elvtársak! Értsék meg, hogy K.-né ott vállalta a jelöltséget! Itt van köztünk, ő is megmondhatja.” S akkor felállt egy kis vékony asszonyka, könnyekkel küszködött, alig talált szavakat. „Másik körzetbe költöztem, ott jelölnek, én ebbe beleegyeztem, de ha ennyire biznak bennem, ha ennyire ragaszkodnak, hát én inkább ott lemondok...”

Majdnem egy teljes óra kellett ahhoz, hogy minden eligazodjon. De közben egyszer még megzengett fölöttem az ég. Ugyanaz az ember, aki kezdte, dörgött még egyet. Újra csak a demokráciáról beszélt, meg a lakosság érdekeiről. Mert kicsoda dolog lenne, hogy „bent” eldöntsék egy hivatalban, ki legyen a jelölt! „A lakosság nevében...”

Ezzel már sértett. Nemcsak engem, s talán nem is engem elsősorban. A közvéleményt. Mert vissza is kérdeztek neki: „Maga lenne a lakosság?” „Csak a saját nevében fogalmazzon!” A nyakán kidagadtak az erek, a hangja megércesedett.

Felszólalása mindenestre jó volt arra, hogy megcsiklandozza a gondolatot. Hát hogy is kellene ezt a jelölést csinálni? Összegyűlne kétszáz ember, aztán valakinek valaki eszébe jutna? De a nyolcszázak még akkor is csak egynegyede lenne jelen. Kalapba tennének tizenkét cédulát, és húznának? De miért nem mind a nyolcszázat akkor? Egy kis politikai lottó... Egyelőre társadalmi szerve-

zetek egész sora töri a fejét, jobbra-balra érdeklődik, lakosságtól, üzemeiktől, intézményektől, figyelembe vesz bizonyos nem mellőzhető statisztikát, hogy minden társadalmi osztálynak és rétegnek meglegyen a maga megfelelő képviselője, s ezzel szemben megbízhatóbb lenne valamiféle Hyde-parki mutatvány? A kaoszból összeállna vajon az a bizonyos népképviselő?

Nem magam mellett beszélek. Csak a demokráciáról jut eszembe mindez. Nemrég olvastunk, hallottunk az indiai demokráciáról. Talán a világon ott csinalják legcifrábban. Így választás idején közállással dobálhatják meg a miniszterelnököt. Van olyan miniszterelnök s egyáltalán bármilyen jelölt, akinek legalább egy ember ne szánna egy fél téglát? S egy embernek egy fél téglát pontosan elég.

Mert valóban, ismét csak személyemtől függetlenül: maga az, hogy a népfőnt jelöltjeit igencsak elfogadták, a jelölés gondosságáról, felelősségteljességéről tanúskodik.

„Tehát szavazzunk!” — szólította a gyűlést az elnök. „Aki a Hazafias Népfőnt jelöltjét a városi tanácsba elfogadja, kézfeltartással szavazzon!”

Az utolsó aktus, amit még el kell viselnem. Becsuktam a szemem. Nem akarom, hogy véletlenül is olyan emberével akadjon össze, aki nyugton hagyja a karját. Meg arra sem voltam kíváncsi, hogy személy szerint kik pártolnak. Sem köszönettel, sem szemrehányással nem tartozom senkinek a voksáért. Ha mégis úgy döntenének, egyforma kötelességgel kell képviselni mindenkit.

Az elnök hangosan számolt. „Egy, kettő, három...” Tehát tulajdonképpen tudósított akaratlanul is. Micsoda? „Nyolcvanhárom, nyolcvannégy, nyolcvanöt...”? Most már hogy igazodjon el az ember a népen? Tényleg annak a kollégámnak lesz igaz, aki a Julius Caesarból idézett? „Száztizennyolc, száztizennykilenc, száz-húsz... Nem bírtam tovább. Csak kinyitottam a szemem. Azt tudtam, hogy a mögöttem ülők igent szavaznak, hiszen kollégák voltak. De ki volt az a száz-húsz ott elől? Idős asszonyok, borotvátlan férfiak, nyakkendő fiatalok, s lám, ott két fiatalabb asszony vagy lány is! „Száznegyven, száznegyvenegy, száznegyvenkettő...”

Tehát mégsem lehet elmenni. És a többi jelöltet sem engedték el. Így lett háromból négy. Akkor most még csak mondani kellene valamit. A szokásosat. De nem lehetett. Megint tapsoltak az emberek, mint amikor a vastagnyakú beszélt, vagy a többiek. Tapsoltak és azon igyekeztek, hogy a szűk iskolapadokból kiszabadítsák magukat. „Hát ez nagyon érdekes este volt!” „Ez már valami, hogy ilyen vita támad! Csak úgy szavazni, mit ér az?” „Azt hiszem, kihűlt otthon a leves... Mondtam az asszonyoknak, hogy hat óra körül megyek, s ehol ni, mindjárt kilenc...”

Azt hiszem, végül mindenki megbékélve ment el. Csak én örülök még most is a magam kínját.

Aludtam rá egyet, és másnap fogadtam a gratulációkat. „Hallottam, milyen izgalmas jelölő gyűlése volt!” „Neked legyen mondva!” „Hja, öregem, ez a demokrácia! Az emberek nem osztogatják ingyen a bizalmat!” „De talán mégsem kellene ilyen drágán mérni! Nekem máris nagyon-nagyon sokban van.” „Hidd el nekem, még értékesebb, ha ellenszavazat is van.” „Attól függ. Engem nagyon leköt annak a gondja, hogy tizenöt vagy húsz ember miért szavazott nemmel.” „Az a fontos, hogy mégis jelöltek!” „Tévedsz! Az a fontos, hogy valamit várnak...”

Sehol nincs vége ennek a sornak. Csak eleje van.

6

A gyűlésről is eljött egy ember. Egy munkás.

„Ott voltam a tegnapi gyűlésen. Magának elég nehéz dolga lesz. Azért jöttem, hogy megmondjam, lesz segítségem is. Egyszer, ha majd adódik ideje, megmutatom a kerületet. En is voltam tanácsos, tudom, mit jelent az. Az IKV-nál dolgozom, ott napközben is megtalál.” „Köszönöm. Elni fogok a segítségével.” „Az ne keserítse, hogy ellene is szóltak! Sokféle az ember, sokfélének akar...” „Szó sincs róla. Olyanokért nem is tudna az ember vállalni, akik iránt harag lakna benne.”

Azóta már „urnába” raktak bennünket. Nem kérdeztem meg, hányan húzták ki a nevemet. Egyszer már megjártam a demokrácia „másik” oldalát. Azt hiszem, értettem belőle. Ha nem akarok a fonákjára kerülni, csak azt tehetem, amit a gyűlés után annak a vastag nyakú embernek mondtam: „Tudja mit? Ha már így esett, nemes bosszút forralok. Négy év múlva maga lesz itt mellettem a leghangosabb. Van ugyanis a mi falunkban egy közmondás a vállalt munkára. Így szól: „aki fölötötte a kolompot, az zörgesse is!”